

Toerisme in India

Niet bij rugzak- en eco-toerisme alleen

Ondanks het feit dat in 1993 ruim honderdduizend minder toeristen naar India kwamen dan in 1992, stegen de deviezen-inkomsten uit de toeristenindustrie met zo'n 100 miljoen dollar naar 1,4 miljard. In totaal brachten vorig jaar, volgens het India Tourist Office (ITO) in Amsterdam, 1,75 miljoen buitenlandse toeristen hun vakantie door in India. Dat is overigens nog geen twintig procent van het totale aantal toeristen dat jaarlijks in India zijn of haar weg vindt in de toeristenindustrie. De overige tachtig procent bestaat uit Indiërs, op vakantie in eigen land. Van de 1,75 miljoen buitenlandse toeristen kwamen er 354.000 uit Europa (excl. Groot Brittannië). Nederland 'leverde' zo'n 31.000 toeristen. Groot Brittannië was goed voor bijna 280.000, waaronder veel bezoeken aan familie en vrienden.

Het heeft de nodige tijd geduurd voor de Indiase overheid zich het belang van de toeristensector realiseerde. Men heeft in de jaren zeventig en tachtig over heel India de nodige vier-en-meersterren-accommodaties gebouwd onder het motto: "Dit is ter bevordering van het internationale toerisme". Deze theorie is inmiddels achterhaald door de realiteit. Het in dure accommodaties geïnvesteerd geld komt hoofdzakelijk ten goede aan Indiase zakenlui en binnenlandse toeristen, aldus dhr. K. Arya, de directeur van het ITO in Amsterdam.

In de tweede helft van de jaren tachtig begint de infrastructuur voor grootschalig toerisme vorm te krijgen. In 1992 krijgen 15 regio's speciale aandacht in het kader van het 'National Action Plan' ter bevordering van het toerisme. De toeristische projecten in deze regio's krijgen vrijstelling van een aantal belastingen en een gereduceerd

tarief voor water en elektriciteit voor een periode van tien jaar. Verder zal er extra aandacht besteed gaan worden aan verbetering van de vliegvelden, zullen er meer particuliere vliegmaatschappijen en meer onderkomens en recreatiemogelijkheden voor de bezoekende toeristen komen. Oneerbiedig gezegd meer 'Volendammen', 'Keukenhofs' en 'religieuze feesten'.

Het nieuwe beleid zal zich ook richten op de bouw van nieuwe en de renovatie van bestaande budget-hotels. Daarmee stapt de overheid af van het hoofdzakelijk bevorderen van de bouw van zeer luxe hotels. De bedoeling is dat India tegen het einde van deze eeuw over zo'n 100.000 goedgekeurde hotelkamers zal beschikken. Dat is tweemaal zoveel als nu.

De overheid verwacht van het toerisme een belangrijke economische impuls. Men heeft het over (in)direct werk voor 26 tot 28 miljoen mensen, hetgeen een

verdubbeling is van het huidige aantal werknemers in de toeristenindustrie. De verwachte groei zal echter vooral van het binnenlandse toerisme komen.

Ook de bescherming van het milieu en het behoud van het nationale erfgoed krijgen in het nationale plan aandacht. De vraag is of deze belangen het niet meestal, zoals overal in de wereld, zullen verliezen als er economische belangen in het geding zijn.

Nieuwe paradizen

Internationaal begint de discussie over het al dan niet verantwoord zijn van grootschalig toerisme op gang te komen. Moeten alleen de eco-toeristen

'Geen enkele toerist kwam hier langs; dus om toeristen aan te trekken heeft de overheid besloten dit geval hier naar te zetten.'
(cartoon: R.K. Laxman)

toegang krijgen tot bepaalde kwetsbare gebieden of mogen ook de massa's daar van gaan genieten? Wat zijn bijvoorbeeld de gevolgen voor het stukje kust tussen Puri en Konark (Orissa) aan de Golf van Bengalen? Het gebied, met zijn prachtige witte stranden, is door het departement van Milieu tot 'ecologisch gevoelig gebied' bestempeld. Om de erosie van de kust tegen te gaan en de landbouw te beschermen tegen cyclonen vanuit zee, zijn er op grote schaal bomen aangeplant. Als die bomen nu weer gekapt gaan worden verdwijnt de bescherming met alle mogelijke gevolgen vandien. Verder zal de plaatselijke bevolking de dupe worden van de grootschalige projecten (hotels en bungalows), waar zo'n 500 miljoen gulden in geïnvesteerd wordt. Zij zullen hun huidige activiteiten niet langer kunnen uitoefenen en iets anders moeten gaan verzinnen. En dat zal vaak niet mogelijk zijn in de directe omgeving. Slechts een deel van hen zal werk vinden in de lokale toeristenindustrie. Het gros van de werknemers zal van elders worden geïmporteerd. De opbrengst wordt door de overheid op zo'n 10 miljard geschat (bron: onze Wereld, mei 1994). Uitgaande van de inkomsten die de 1,75 miljoen buitenlandse toeristen in 1993 in het deviezenlaatje brachten, zouden er dus zo'n 10 miljoen mensen naar dit gebied moeten komen om dat bedrag te bereiken.

Milieuactivisten hebben, vanwege de dreigende vernietigingen, een proces tegen de overheid aangespannen om de werkzaamheden stil te laten leggen.

Volgens het ITO zal het proces geen invloed hebben, omdat het gebied tot één van de eerder genoemde 15 regio's behoort. Bovendien zouden de ministeries van Milieu en Toerisme in Orissa het met elkaar eens zijn.

Het oude paradijs

Menigeen zal de naam Goa bekend in de oren klinken. Deze kleine deelstaat aan de westkust ligt zo'n 800 km ten zuiden van Bombay. Halverwege de jaren zestig werd dit paradijs op aarde 'ontdekt' door de hippies. Het was een ideale plek voor mensen die het ook toen al rijke Noorden waren ontvlucht. Ze konden naar hartelust discussiëren over de ideale wereld, ongestoord drugs gebruiken en doen waar ze zin in hadden, want het was er namelijk zo goedkoop en ontspannen. Toen duidelijk werd dat er geld te verdienen viel aan de toeristen begon de deelstaat zich op te maken voor de opvang van grote stromen toeristen.

In 1973 trokken zo'n 8.400 buitenlandse en 120.000 Indiase toeristen naar Goa.

◀ 'Binnenlands toerisme' in de Himalaya (foto: Henk Verbeek)

(ill.: Karlien Holland)

Inmiddels komen er jaarlijks ongeveer een miljoen toeristen, waarvan tien procent uit het buitenland. Het aantal luxe bedden, voor de westerse *high-budget* en de Indiase elite, moet rond de eeuwwisseling op ruim 14.000 liggen. Met name de grote luxe hotels zijn een zware belasting voor het milieu, bijvoorbeeld voor het grondwaterpeil. Ook in het droge seizoen moeten de grasvelden voor de 'dure' toeristen natuurlijk mooi groen worden gehouden. Daar waar dit met grondwater geschiedt zal dit daling van het grondwaterpeil tot gevolg hebben. Daar hebben dorpen in de omgeving weer last van omdat het water in hun putten 'wegzakt'.

Overigens veroorzaken ook rugzaktoeristen in Goa de nodige problemen. Zij vertonen gedrag waar de lokale bevolking zich steeds meer aan ergert (naakt zonnen, gebruik van drugs). In de drukbezochte winkelstraten met veel 'authentieke' souvenirs schetteren de laatste top-tien hits uit de speakers in restaurants. Van de authentieke cultuur in Goa blijft steeds minder over, daar

het gros van de westerse toeristen blijkbaar liever de top-tien hoort dan Indiase muziek. De lokale winkeliers en restaurateurs voldoen uiteraard aan de wens van de klant. Het brengt tenslotte rijst op de plank.

Volendamisering

India gokt voor de komende jaren op een grote toename van het aantal buitenlandse toeristen. Volgens de directeur van het ITO, dhr. Arya, moeten dat er rond 2000 zo'n vijf miljoen zijn. Daar zet de overheid althans op in met haar beleid. India wil de concurrentieslag aangaan met landen als Thailand en Indonesië. Daarom organiseert men wereldwijd culturele festivals. In mei en juni is Nederland aan de beurt met festivals in Rotterdam en Den Haag.

Een van de mogelijkheden die de Tourist Departments in de 15 regio's willen gaan uitbaten, zijn de van origine religieuze festivals. Een voorbeeld daarvan is het Trichar Pooram festival dat normaal in april-mei in Kerala wordt gevierd. Daar het toeristisch hoogseizoen in januari

valt moest er dus geschoven worden. Het Departement van Toerisme organiseert in januari nu 'The Great Elephant March' als afgeleide van het traditionele feest. De religieuze rituelen in de tempels worden wel achterwege gelaten. Een ander voorbeeld van aanpassing is het carnaval in Goa. Het oorspronkelijke feest wordt steeds meer een toeristische attractie en grote sponsors (drankenconcerns, vijf sterren hotels en sigarettenfabrikanten) maken het tot een commercieel feest. Wulpse danseressen (een poging Rio uit de markt te prijzen? IvdD) moeten de toeristen lokken. Veel Goanen storen zich daar aan. Van hun volksfeest blijft steeds minder over en bovendien geeft het in hun ogen een verkeerd beeld van de bevolking.

Prijsstijgingen

De toename van het aantal chartervluchten moet het mogelijk maken dat de beoogde vijf miljoen westerse toeristen India bereiken. Op dit moment wordt echter gekeken naar de mogelijkheden om de kerosineprijzen (nu nog 25 cent per liter) op te trekken naar het niveau dat een automobilist betaalt. Verder zijn de tickets nu nog vrijgesteld van BTW. Ook dat is een vorm van verkapte subsidie aan de vliegtuigmaatschappijen die afgeschaft zou moeten worden. De prijsstijgingen ten gevolge van deze maatregelen zijn goed voor het milieu, omdat daardoor het aantal vluchten ongetwijfeld zal dalen. Dit zal zeker het geval zijn als de prijzen vertienvoudigen, zoals onlangs op een conferentie van het

Carnaval in Goa (foto: Dept. of Information, Govt. of Goa)

'De toekomst voor het toerisme ziet er niet slecht uit. Wegen, transport en hotels zullen wellicht niet verbeteren, maar ik wed dat er meer ruïnes zullen zijn.'
(cartoon: R.K. Laxman)

Platform voor Duurzame Ontwikkeling werd gesuggereerd.

Dhr. Arya is niet echt bang voor de gevolgen van deze prijsstijgingen. Vooral nog voorziet hij met de toenemende concurrentie eerder een daling van de prijzen van tickets. Sinds kort is er, aldus Arya, een maatschappij op de markt die voor iets meer dan duizend gulden een retourtje naar Delhi aanbiedt. Bovendien zal tegen de tijd dat de prijzen echt van de grond beginnen te komen, de binnenlandse toeristenmarkt zich al wel zover hebben ontwikkeld, dat het langzaam wegvallen van

de buitenlandse toerist geen grote problemen meer op zal leveren.

Rotzooi

Rest de vraag of eco-toeristen wel of niet 'beter' zijn dan de 'massa'-toeristen, want ook de eco's vliegen veelal naar hun plaats van bestemming. Als de door de eco's ontdekte plaatsen eenmaal 'geciviliseerd' zijn, zullen de massa's volgen. Het is nu eenmaal leuk is om tijdens je vakantie eens iets anders te zien of doen dan datgene wat iedereen al ziet of doet. Vervolgens zullen de eco's uitwijken naar 'nieuwe' plaatsen daar op de 'oude' teveel toeristen komen en er van de ecologie die zij bestudeerden of wensten te behouden te weinig overblijft. Ik vrees dan ook dat de eco-toeristen meer 'ontdekkers' zijn van nieuwe gebieden en dat dus de vraag gesteld kan worden of het wel beter is. Uiteindelijk zou voor iedere toerist toch nog steeds het aloude motto "Laat niet als dank voor het aangenaam verpozen, de natuur de rotzooi en de dozen" moeten gelden. Ik vraag me af of het onszelf op zeer grote schaal per vliegtuig verplaatsen, in het kader van dat motto, niet tot de rotzooi moet worden gerekend.

Ipe van der Deen

Meer lezen over reizen in India?

1. 'Voorbij de Indus', 15 reisverhalen uit India, f22,50.
  2. 'Te gast in India', algemene informatie en reisindrukken, f8,75.
- Prijzen exclusief porto. Te bestellen bij de Landelijke India Werkgroep.